

**Universitatea Babeş-Bolyai – Cluj-Napoca
Şcoala Doctorală Ecumene**

**REZUMATUL TEZEI DE ABILITARE
PREDAREA ETICII CREŞTINE PRIN NARATIUNI**

Prof. dr. Gusztáv Kovács

2022

Această teză își propune să prezinte experiența dobândită și realizările atinse pe parcursul carierei mele de cadru didactic universitar și cercetător. Sunt discutate principalele teme de cercetare, aplicate în activitățile didactice, care implică abordarea unui spectru larg de subiecte în domeniul teologiei morale (eticii creștine) din perspectiva unei metodologii bine definite. Tema principală a tezei o constituie transmiterea principiilor teologiei morale prin aplicarea experimentelor mentale (thought experiments) și a abordării narative.

După capitolul introductiv, prima parte a tezei (Capitolul 2) prezintă principale concepte privind funcționarea narațiunilor și experimentelor mentale în etica creștină. Capitolul 2.1 își propune să demonstreze modul în care narațiunile, dincolo de limitele impuse mentale etică academică, ar putea exemplifica caracteristicile și funcționarea experimentelor mentale canonizate. Exemplele luate din literatura maghiară și arta cinematografică servesc ca mostre care evidențiază toate trăsăturile necesare ale experimentelor mentale etice, cum ar fi forța existențială, regulile care limitează opțiunile de alegere și tensiunile dintre gândirea și realitatea audienței. Prin analiza acestor narațiuni exemplare este elaborată pragmatica experimentelor gândirii, care servește drept bază teoretică pentru cercetările din capitolele următoare. Această analiză propune o definiție pragmatică a experimentelor mentale etice, conform căreia *experimentele mentale etice sunt (1) scenarii imaginare (2) care se referă la aspecte relevante din punct de vedere moral ale realității și (3) vizează testarea convingerilor, tezelor sau teoriilor morale (4) prin activarea intuițiilor morale ale audienței*. Următoarele două subcapitole (2.2 și 3.3) oferă o analiză detaliată a modului în care funcționează pildele biblice și a numeroaselor modalități în care acestea seamănă cu experimentele mentale. Subliniem aici drept exemplu pilda Bunului Samaritan (Luca 10,25-37) și povestea provocatoare a lui Natan (2Sam 12,1-4). Scopul comun al experimentelor mentale în etică și al multor pilde biblice este de a induce o convertire morală prin crearea unei tensiuni între poveste și Lebenswelt-ul ascultătorilor, prin declanșarea aparatului lor intuitiv. Acest tipar este prezent și în cele două experimente mentale clasice prezentate în următoarele două subcapitole. Experimentul lui Robert Nozick, Experience Machine Thought Experiment, experimentul mental legat de o ipotetică mașinărie ce furnizează experiențe pozitive (2.4) oferă o înțelegere mai profundă a relevanței etice a realității, a personalității și a valorilor, prin contestarea teoriilor hedoniste. Acest experiment mental oferă o bază suficientă și pentru etica creștină pentru a încorpora elemente inductive în teoriile teologiei morale. Un alt exemplu, Last Man Thought Experiment al lui Richard Routley (experimentul mental referitor la ultimul om) este o exprimare timpurie a preocupărilor care vor fi formulate în enciclica *Laudato si'* a Papei Francisc. Acest experiment își propune să stabilească fără succes valoarea intrinsecă a naturii, dar oferă o critică

fundamentală a capitalismului și a societății consumeriste. Diferitele versiuni ale experimentului mental privind Ultimul Om nu oferă doar o analiză etică socială a proceselor sociale care afectează lumea creată, dar abordează și teme ale teodiceii.

Exemplele oferite introduc intuiția ca element cheie al educației morale, care poate fi folosit la toate nivelurile, de la grădiniță până la universitate. Intuiția este un instrument care servește drept punct de plecare pentru autocunoașterea și reflecția etică datorită naturii sale spontane, care poate contribui la cartografierea, extinderea și îmbunătățirea orizontului moral. Făcând din intuiție unul dintre conceptele cheie ale activităților din clasă și săli de curs, pot fi depășite limitele predării centrate pe teorie. Punând întrebări care pur și simplu nu pot fi evitate, narațiunile care provoacă intuiția îi obligă pe elevi să reflecteze asupra judecăților lor etice.

Teza arată că atunci când citim și contemplăm aceste experimente mentale, învățăm nu numai despre modul în care sunt evaluate deciziile, ci și despre natura umană. Experimentele mentale ne ajută să abordăm și să rezolvăm dilemele etice, dar cel mai mare beneficiu al lor este relevarea binelui în sfera umană. Textul demonstrează cât de importante sunt judecățile intuitive pentru morala umană și cât de mult putem învăța prin ele despre natura umană. Povestea lui Tomocezskakatiti și Gyugyu dezvăluie dorința noastră de a ne vedea pe noi înșine ca ființe cu conștiință, precum și dorința noastră de a fi eliberați de abjecție și suferință. Experimentul mental al mașinii experienței demonstrează nevoia noastră de a fi conectați la realitate și dorința noastră de a renunța la anumite plăceri pentru a duce o viață autentică. Experimentul mental Ultimul om arată că nu putem privi lumea (mediul natural) ca pe o entitate fără valoare, ci atribuim o valoare intrinsecă întregii creații.

Deși aceste perspective nu oferă o descriere completă și statică a naturii umane, ele ne aduc mai aproape de răspunsul la întrebarea antropologică. Acest scop este atins prin declanșarea intuițiilor noastre, ceea ce face din experimentele mentale un instrument excelent în realizarea scopurilor educaționale. Utilizarea scenariilor imaginare critice facilitează o implicare mai profundă a studenților în procesul de învățare, unde accentul se pune pe experiență și pe reflecție dincolo de simpla informare. Acest lucru este adevărat chiar dacă experimentele mentale au punctele lor slabe și se dovedesc adesea inadecvate în încercările de a rezolva întrebări dificile din punct de vedere etic din lumea reală. Ele pot fi chiar abuzate în scopuri ideologice. Totuși, în mâinile unor profesori bine pregătiți, cu intenții solide din punct de vedere moral, experimentele mentale creează un spațiu pentru auto-reflecție și gândire critică. Provocarea pe care o reprezintă pentru intuițiile noastre ar putea duce nu numai la concluzii raționale, ci și la o perspectivă adevărată.

Capitolele 3 și 4 tratează realizările mele științifice, profesionale și academice și planurile de viitor pentru cariera mea academică. Acestea oferă informații despre contextul biografic al dezvoltării mele profesionale în ceea ce privește activitățile educaționale, de cercetare și de predare. Sunt menționate aici și principalele publicații în care se materializează ideile principale ale tezei de abilitare, precum și toate celelalte publicații relevante, prelegeri și comunicări științifice la conferințe. Un accent deosebit este acordat activităților internaționale de predare și inițiativelor academice, și organizațiilor profesionale în care sunt implicat. În capitolul final sunt prezentate planurile de cercetare viitoare în următoarele trei domenii: neuroetică, pedagogia lui Bernard Lonergan și dezvoltarea teologiei morale – în special a bioeticii creștine – în teologia maghiară din ultimii 50 de ani.